ROMULUS CIOFLEC: UN „EXPLORATOR" LA POLUL NORD. DIN ATELIERUL UNUI DICȚIONAR AL LITERATURII ROMÂNE

OFELIA ICHIM*

Scriitorul Romulus Cioflec (1 IV 1882, Arpătac, azi Araci, j. Covasna – 13 XI 1955, Bucureşti) a fost prozator, dramaturg, publicist şi memorialist. Între anii 1905 şi 1910 a lucrat ca funcționar la Biblioteca Academiei Române. Absolvent al Facultății de Litere şi Filosofie din Bucureşti (obține licența în 1914), a slujit cu dăruire meseria de profesor, activând la licee din Pomârla, j. Botoşani (1914–1917), Chişinău (1917–1926), Timişoara (1926–1936), Bucureşti (1936–1942). A publicat schițe, nuvele, romane şi amintiri din călătoriile întreprinse în străinătate. În manuscris i-au rămas piese de teatru, romane şi memorii. A colaborat la periodice, precum „Sămănătorul", „Gazeta de Transilvania", „Viața literară", „Ramuri", „Viața românească", „Flacăra", „Universul literar şi artistic", „Dimineața", „Cronicarul" ş.a.; a îndeplinit funcția de prim-redactor la ziarul „Românul" din Arad (1911–1912), prim-redactor la gazeta „Sfatul Țării" şi redactor la „Cuvânt moldovenesc" din Chişinău (între 1917 şi 1918). A fost membru al Societății Scriitorilor Români (din 1914) şi membru fondator al Societății Istorico-Literare din Chişinău, înființată la 25 martie/7 aprilie 1918. A beneficiat de o bursă de studii pentru un an de zile la Berlin (1920). A luat parte la lucrările Internaționalei Muncitorilor din Învățământ de la Paris (1925). În Franța l-a cunoscut pe Panait Istrati, de care l-a legat o statornică prietenie. A frecventat cursurile de vară de la Centrul de Studii Istorice din Madrid (1927). A fost membru al Ligii Drepturilor Omului.

Dacă în beletristică scriitorul este preocupat cu precădere de universul rural, de o cu totul altă factură sunt scrierile sale de călătorie: *Cutreierând Spania* (1927), *Pe urmele Basarabiei…* (1928), *Sub soarele polar* (1929). Romulus Cioflec a străbătut multe dintre țările Europei, numărându-se printre puținii români care, în acei ani, au ajuns la Polul Nord şi care, de asemenea, au vizitat Egiptul. *Sub soarele polar. Impresii şi peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de*

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide" al Academiei Române, Iaşi, str. Th. Codrescu, nr. 2, România.

ALIL, t. LV, 2015, Bucureşti, p. 93–98

BDD-A25164 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:47 UTC)

spărgătorul Krasin, prin ineditul temei propuse, devine o scriere singulară în cuprinsul literaturii române. În anul 1928, după mai multe tentative eşuate de a-şi rezerva locuri pe transatlanticul *Monte Cervantes* care pleacă din portul Hamburg în voiaj de turism în regiunile arctice, la a treia încercare, scriitorul reuşeşte. Cu o lună sau cu două luni înainte de plecare i se spunea că nu mai sunt locuri disponibile. Astfel că, la a treia încercare, îşi cumpără locurile cu şapte luni înainte pentru a fi sigur de reuşită. Soseşte la 13 iulie în Hamburg, cu două zile înainte de îmbarcare, însă emoţia călătoriei şi a ineditelor peisaje pe care le va admira îl fac aproape să deteste oraşul „cu forfotă, clacsoane [sic!] şi miros de benzină... Faţă de mirajul plutirii de-a lungul horbotei de fiorduri norvegiene şi apoi prin împărăţia gheţurilor şi a morţii, Hamburgul nu-mi oferă niciun interes [...]" (Cioflec 1929: 7). Călătorul descrie într-un ritm alert emoţia şi forfota de pe punte, astfel încât cititorul să participe şi să împărtăşească nerăbdarea plecării: „Lume în neastâmpăr, în aşteptare, trăind mai mult în viitor cu gândurile ei şi devorând cu ochii prezentul. Sunt tipuri din atâtea regiuni ale Europei..." (Cioflec 1929: 9). Pe măsură ce vasul înaintează pe „apa mereu frământată a Elbei, nu prea adâncă pentru un aşa un vapor, aproape stătută şi năclăită, iar murdară până dincolo de saturaţie" (Cioflec 1929: 10), acesta începe să alunece tot mai mult pe „marea albastră în care repede s-a subtilizat Elba cu toate murdăriile ei, năzuim cu viteză maximă spre cea mai apropiată şi mai lungă noapte a voiajului nostru către regiunile polare..." (Cioflec 1929: 12). Vaporul transportă 1 680 de pasageri (din peste 25 de ţări) şi 300 de membri ai echipajului, ceea ce îl transformă într-un colos al acelor timpuri. Scriitorul încearcă să „fotografieze" în fraze scurte, dar pline de înţelegere psihologică pe cât mai mulţi dintre turiştii îmbarcaţi, precum şi o parte din personalul care deservea nava. „Până aci, fără mare greutate, distingi trei categorii între pasagerii de pe Monte Cervantes: unii care joacă table, cărţi, şah, domino... altă categorie care flirtează şi a treia, în sfârşit, care călătoreşte. Cei din categoria a II-a ar mai putea fi distraţi de la îndeletnicirea lor, când li se oferă spre admiraţie vreo privelişte a naturii – pe care toţi amorezaţii, ba chiar şi cei cu flirtul simplu, pretind c-o înţeleg. Ceilalţi însă n-ar putea fi urniţi de la mesele lor decât în caz de naufragiu" (Cioflec 1929: 15). Nu mult după plecare, se conturează o a patra categorie de turişti, cea „a scriitorilor de corespondenţă" – aceştia completau zilnic zeci de cărţi poştale prin care îşi salutau rudele şi prietenii pentru a le da de ştire în ce zonă a traseului turistic se află. În porturile principale unde urma să acosteze vaporul, corespondenţa era ridicată şi trimisă spre toate colţurile lumii. În escala la Bergen, pasagerii coboară să viziteze oraşul: unii în automobile puse la dispoziţie prin contract cu firma care organiza voiajul, alţii pe jos. „Suntem în vestita piaţă a pescăriei – nu prea animată joia – cu tipurile ei de pescari în pălării mari, unsuroase, ce unora le acoperă numai ceafa şi le lasă desgolită fruntea. Oameni în genere bine clădiţi, tăcuţi, ne urmăresc în tăcerea lor impasibili, ştiindu-ne mai dinainte rosturile şi că din peştele lor am putea lua cel mult imagini în Kodakuri. Vizităm o expoziţie de produse norvegiene [...] apoi teatrul, în faţă cu statuia lui Ibsen [...]. Iată-l într-o grădiniţă din oraşul lui natal, cu părul vâlvoi, şi pe Grieg, marele lor compozitor din vremea noastră" (Cioflec 1929: 31–32). După ce străbate

BDD-A25164 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:47 UTC)

o parte a localității pentru a ajunge la funicularul al cărui traseu îi oferă prilejul de a admira privelişte a oraşului, scriitorul revine pe vas împreună cu ceilalți vilegiaturişti. Cu măiestria unui pictor sunt descrise peisajele unice ale Norvegiei, într-o risipă de imagini şi culoare: „Horbotă din fiorduri şi insule – unele mici cratere de zgură fără urmă de vegetație, abia răsărite din apă şi înfăşurate în guler tremurat de spumă – barează furia valurilor; iar spre continent, care nu totdeauna începe de la şoseaua noastră întortocheată, se deschid ochiului, din vreme în vreme, spre interior, strâmtorile de apă din ce în ce mai îngustate, *fiordurile* dintre munții prăpăstioşi cu crestele de granit – şi, mai înăuntru, de zăpezi şi ghiețuri [sic!] veşnice –, săltate din pajiştea fragedă a malurilor, din crâng şi din nori afară...” (Cioflec 1929: 35–36). O altă localitate pe care turiştii o vizitează, cu un farmec aparte şi cu privelişti minunate, este orăşelul Molde: „Acest orăşel-port, adăpostit de înălțimi împotriva curenților din miazănoapte şi apus, iar printr-un nor de stânci şi insule împotriva celor mai mici capricii ale mării, este o podoabă de localitate foarte cercetată vara, cu o climă dulce şi cu o vegetație excepțional de îmbelşugată pentru această latitudine şi fără egal mult departe spre sud (fagi, frasini, jugastrii, castani de India, tei, chiar cireşi şi multe flori!)” (Cioflec 1929: 43). Foarte atent la culorile zilei şi ale nopții, la peisajele de pe uscat, dar şi la ce se întâmplă în apă, Romulus Cioflec sesizează, în noapte, mişcările unei balene care se apropie de vasul *Monte Cervantes*: „Ce mişcare, ce sgomot [sic!] pe linia apei? Mă ridic. La câteva sute de paşi la tribord, în semi-întuneric, e balena!...Cu o salbă întreagă de fântâni arteziene, ea şprițuieşte bogat şi alb deasupra apei dislocate; apoi uriaşa mătăhală saltă afară un cap monstruos de câțiva metri şi iar stropeşte şi iar se ridică stârnind pe marea întindere bocet de valuri” (Cioflec 1929: 45).

Aproape de Cercul Polar, fiorul certitudinii de a se afla în atât de îndepărate locuri le creează pasagerilor de pe vas sentimente inedite; scriitorul resimte din plin atmosfera euforică şi importanța momentului: „În genere avem toți simțământul că am trecut dincolo de acele altitudini geografice, până unde aglomerațiile omeneşti sunt înlesnite de climă şi de producția solului şi că, de aci înainte, am intrat în zona globului cu nopți albe şi zile lungi, cu sol arid şi trist, ca un *om* luptând cu elementele în singurătatea naturii sgârcite [sic!] şi aspre” (Cioflec 1929: 47). Pe vas are loc „botezul” cu ocazia trecerii de Cercul Polar. Ritualul este povestit întocmai, cu lux de amănunte: „ca printr-o vrajă îşi face apariția – urcat pe neaştepate pe bord însuşi zeul mărilor *Triton*, fiul şi trimisul lui Neptun [...]. [...] a sosit şi bătrânul Neptun [...] cu tridentul şi alte scule pentru orientarea pe mări (sextant, binoclu) cu un lighian [sic!] de frizerie şi alte scule pentru botez, purtate toate de suita-i foarte dizarmonic şi strident costumată: preot, o nimfă ciolănoasă, bărbier etc.” (Cioflec 1929: 49). Cu nerăbdare este aşteptată sosirea la Tromsö, cea mai nordică localitate, „«poşta ultima» pe care o atingem la dus” (Cioflec 1929: 55). La Tromsö, „oamenii sunt laponi în carne şi oase, îşi pasc, îşi mulg renii, trăiesc în colibe lapone şi fumează tutun la ei acasă” (Cioflec 1929: 58). Ajunşi în apropiere de Muntele Păsărilor, echipajul trage mai multe salve de tun pentru a face păsările să-şi ia zborul astfel încât turiştii să poată să-şi dea seama de stolurile uriaşe de

BDD-A25164 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:47 UTC)

înaripate: „Mai deslănțuind [sic!] şi urletul prelung al sirenei, muntele abia se mai întrevede în norul de *pescăruşi*, *rațe* şi *scufundători* [subl.a.]. [...] tot ce mi se păruse brumă pe masivul de stâncă, de 700 metri înățime, sunt zeci de mii de păsări ce fac salbe şi ciorchini – şi n-au găsit de cuviință să răspundă la apelul Căpitanului. Rezemate în coadă, ele cată îndelung, ca mirate, la vaporul lui, care se îndepărtează de acum fără urlete şi detunături..." (Cioflec 1929: 66–67). Deşi aveau în program vizitarea Capului Nord, vremea cu totul neprielnică nu le permite acostarea.

Începe navigarea prin Oceanul Înghețat, alt punct geografic la care puțini turişti din lumea întreagă pot ajunge. Vestea morții accidentale a unui membru al echipajului stârneşte nedumerire, dar este dată uitării de imediata apropiere de Insula Urşilor. Nu departe de Spitzberg, după zile cu negură şi monotonie, se întrevede soarele, „Dumnezeul regiunii arctice în lunile de vară..." (Cioflec 1929: 79) şi totuşi, ceva neaşteptat se întâmplă. La lumina zilei se distinge plasa ghețarilor pe care nimeni nu s-ar fi aşteptat să-i întâlnească la acea dată din an: „[...] şi încă la 24 iulie!... Să fie cu putință? Ne aşteptam să dăm peste asemenea turme nomade abia în nord, desfăcute, vagabondând din marele câmp de ghiață [sic!]. De unde s-au putut aduna ele aşa de multe aici în sud-vestul marelui uscat şi să bareze pretutindeni apropierea coastei?" (Cioflec 1929: 80). Această neaşteptată apariție a ghețarilor a însemnat un eveniment aproape dezastruos pentru turiştii şi membrii echipajului de pe *Monte Cervantes*. Manevrele nepricepute ale căpitanului care a folosit vasul ca pe un spărgător de gheață, i-a produs colosului plutitor două avarii, încât apa a început să-l inunde şi să-l încline. „Şi ghețari până la un hectar suprafață, pătrunse prudent de tăişul prorei, prind, unul după altul, să răsbubuie [sic!] surd, lugubru, ca nişte imense sicrie sub grei bolovani. În rezistența greu învinsă, osatura însăşi a vasului o simțim cum se îndoaie şi se clatină scuturând ciorchinele de spectatori mai proeminente. [...]. Până aproape târziu de 1 «noaptea», pasageri captivați de spectacol urmăresc înaintarea şovăitoare când spre nord, când spre nord-vest, prin lumina tainică a soarelui nopții, călător dealungul [sic!] zării, a omătului orbitor de pe sloiurile plutitoare în larg" (Cioflec 1929: 81–82). În situația avarierii transatlanticului, este chemat în ajutor spărgătorul de gheață rus *Krasin*. Încercările de a remedia periculoasele fisuri prin care apa inunda partea de jos a vaporului punând în pericol de scufundare întregul colos cu 2 000 de oameni la bord au durat mai multe zile, prilej pentru scriitor de a sta de vorbă cu echipajul rus şi de a formula câteva concluzii socioculturale. „[...] sunt lucrătorii de pe *Krasin* ai Rusiei noi, unii atât de tineri, încât n-au putut să apuce nici pe Țar, nici pe Dumnezeu – colaboratori detronați cam odată" (Cioflec 1929: 106). Urcând pe puntea spărgătorului de gheață, scriitorul notează cu umor: „Iată-mă şi în Rusia – fără viză sovietică şi fără ştirea Siguranței Generale" (Cioflec 1929: 108).

După efortul susținut al celor de pe *Krasin* pentru a repara avariile de pe transatlantic, *Monte Cervantes* reuşeşte să se întoarcă la Hamburg. Peisajul din

BDD-A25164 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:47 UTC)

apropierea portului german este în contrast vizibil cu puritatea apelor străbătute de ghețuri precum şi cu delicatețea orăşelelor norvegiene: „A doua zi de dimineață, 11 august, mă trezesc sub ochi cu malurile joase, cu luncile fără zare de o parte şi de alta, la gura Elbei [...]. Mai înainte de a fi reuşit să ne acomodăm cu apa mereu mai greţoasă a fluviului, cu aieru-i [sic!] înnegurat de fum, îmbâcsit de-o orgie de mirosuri violente ale civilizației – pe care doar acum le putem evalua cu adevărat – am ajuns la capătul peregrinării noastre alunecând printre spuza de vase forfotinde, pe lângă cheiuri înțesate de lume ce ne aclamă, ne examinează şi ne înregistrează rănile cu binocluri şi aparate fotografice" (Cioflec 1929: 176–177).

După cum remarcă cercetătoarea Carmen Bragaru, „peripețiile, demne de roman, itinerariul, compania de pe vas, măiestrite descrieri ale peisajelor exotice, precum şi o multitudine de date demografice, geografice, istorice, cuturale etc au fost incluse în volumul de impresii de călătorie intitulat *Sub soarele polar*, apărut în 1929 la Editura « Națională» S. Ciornei" (Bragaru 2007: 22). Este îmbucurător faptul că jurnalul de călătorie al lui Romulus Cioflec la Polul Nord stârneşte şi alte comentarii apreciative deoarece talentul acestui mare amator de călătorii spre locuri mai mult sau mai puțin exotice nu ar trebui să se piardă în uitare. Astfel, Marianne Iliescu evidențiază că, „în ciuda acestei asidue încercări de a se travesti într-un simplu privitor, într-un călător obişnuit care face doar o călătorie de agrement, cititorul descoperă în fiecare pagină romancierul atent la semnele realului, la oameni şi locuri, fermecat de noutatea ținuturilor pe care le străbate. Este uimitor că nicăieri în acest jurnal Romulus Cioflec nu uzează direct de lecturile sale, nu există nici un fel de transmitere intertextuală la vreo carte, pudoarea omului de cultură generând o lectură confortabilă care îi dă cititorului iluzia că se află în fața unui text al unui călător care nu vrea altceva decât să descrie ce a văzut. Absența referințelor culturale însă, credem, ține de o anumită retorică, de un joc subtil pe care autorul îl inventează în raport cu cititorul său potențial, ultimul fiind discret silit de prozator să facă el însuşi conexiuni cu textele construite pe tema călătoriei şi pe care le cunoaşte. Altfel spus, tema însăşi provoacă anamneza, reamintirea cărților fascinante ale umanității despre călătoriile în toposuri reale ori originale" (Iliescu 2007: 3031).

O asiduă preocupare pentru scrierile lui Romulus Cioflec, precum şi pentru ale altor cărturari ardeleni aproape uitați, dovedeşte cu prisosință Luminița Cornea, colaborator la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, în a cărui custodie se află şi Casa Memorială „Romulus Cioflec" din comuna Araci. Se cuvine menționat efortul domniei-sale de a edita două dintre cele patru piese de teatru ale profesorului ardelean rămase în manuscris, precum şi capitolele din cărțile ei personale prin care evocă şi relevă aspecte inedite din viața şi activitatea lui Romulus Cioflec.

Jurnalele de călătorie au ocupat un loc aparte în creația scriitorului, dând la iveală subtilități de stil şi forță de evocare prin crearea de imagini sugestive (probabil că pasiunea pentru fotografie – aparatul fotografic însoțindu-l în toate călătoriile – a avut o influență benefică şi asupra capacității de a surprinde culorile

BDD-A25164 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:47 UTC)

şi ineditul peisajelor prin cuvinte; de altfel, cartea *Sub soarele polar* este întregită cu fotografii făcute de autor în timpul croazierei). Luminița Cornea subliniază simbioza dintre preocuparea pentru profesorat şi profesia de scriitor cărora li s-a dedicat dascălul ardelean: „Toată viața, Romulus Cioflec a fost profesor, s-a pensionat ca profesor, dar, după cum menționează într-o scrisoare, a avut «o îndeletnicire lăturalnică», aceea de a scrie, astăzi am spune hoby. Alt hoby, călătoriile. În toate vacanțele şcolare, scriitorul împreună cu soția călătoreau. Marile lor călătorii sunt cele din Spania (cu trenul, 1927) şi cea de la Polul Nord (cu trenul până la Hamburg, apoi cu vaporul de croazieră *Monte Cervantes*, 1928)" (Cornea 2014: 126).

Jurnalele de călătorie ale lui Romulus Cioflec sunt creații în care palpită viața sub semnul curiozității pline de inteligență şi de bucuria cunoaşterii.

BIBLIOGRAFIE

Bragaru 2007: Carmen Bragaru, *Uimitoarele călătorii ale unui ardelean*, în *Romulus Cioflec, un ardelean pe drumurile lumii*, ediție îngrijită de Luminița Cornea, Sfântul Gheorghe, Editura Arcuş.

Cioflec 2009: Romulus Cioflec, *Sub soarele polar. Impresii şi peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin*, Bucureşti.

Cornea 2013: Luminița Cornea, *Întru lumina munților*, ed. II, Târgu-Mureş, Editura Nico, p. 38–47.

Cornea 2014: Luminița Cornea, *Scriitori. Case memoriale*, vol. I, Târgu-Mureş, Editura Nico.

Cornea 2014: Luminița Cornea, *Studii şi articole literare*, postfață de Ion Topolog Popescu, Braşov, Editura Pastel, p. 5–88.

Iliescu 2007: Marianne Iliescu, „*Sub soarele polar" – jurnalul de călătorie al lui Romulus Cioflec*, în *Romulus Cioflec, un ardelean pe drumurile lumii*, ediție îngrijită de Luminița Cornea, Sfântul Gheorghe, Editura Arcuş.

ROMULUS CIOFLEC: AN "EXPLORER" TO THE NORTH POLE

ABSTRACT

Romulus Cioflec (1882–1955) was a Romanian novelist, playwright, journalist and memoirist. In this article we refer to his travel diary *Under the Midnight Sun* published in 1929. In 1928 he travelled on the huge *Monte Cervantes* ship to the North Pole. There were almost 2 000 people of different nations aboard – tourists who wanted to admire the beauty of nature from a very isolated part of the world. The journey started from Hamburg, Germany. Romulus Cioflec described the people on the deck, with their different psychologies, the landscapes, the towns and villages they visited creating living images from words. Thus he proved he was a very gifted writer.

Keywords: *Romulus Cioflec*, *Romanian writer*, *travel diary*, *the North Pole*, *"Monte Cervantes" ship*.

BDD-A25164 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:56:47 UTC)